

GÜVENLİK EKONOMİSİ VE YENİ DÜNYA DÜZENİ

Yeni Bir Dönemin Eşiğinde Uluslararası Sistem Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile birlikte uluslararası sistemde köklü bir dönüşüm süreci başlamıştır. Soğuk Savaş sonrası dönemin göreceli istikrarına dayanan güvenlik mimarisi, bu gelişmeyle beraber çok ciddi bir kırılma yaşamıştır.

Dr. Yıldırım DENİZ

Büyük güç rekabetinin yeniden belirginleştiği bu süreçte, askeri kapasite ve savunma sanayi devlet politikalarının merkezine yerleşmiştir.

Bu dönüşümün en somut göstergelerinden biri, küresel savunma harcamalarındaki hızlı artıştır. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) verilerine göre 2024 yılı itibarıyla küresel savunma harcamaları 2,7 trilyon dolar seviyesine ulaşmış ve yıllık bazda %9,4 artış göstermiştir. Bu artış, Soğuk Savaş sonrası dönemin en hızlı yükselişlerinden biri olarak kayda geçmiştir.

1 Yıldırım Deniz, TESAM Başkan Yardımcısı.

ABD'nin Güvenlik Şemsiyesi ve Stratejik Belirsizlik

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI) verilerine göre 2024 yılı itibarıyla küresel savunma harcamaları 2,7 trilyon dolar seviyesine ulaşmış ve yıllık bazda %9,4 artış göstermiştir. Bu artış, Soğuk Savaş sonrası dönemin en hızlı yükselişlerinden biri olarak kayda geçmiştir.

Donald Trump'ın özellikle ilk başkanlık döneminde NATO hakkında yaptığı açıklamalar, transatlantik güvenlik mimarisinde ciddi bir kırılma yaratmıştır. ABD'nin müttefiklerinden daha fazla savunma harcaması yapmalarını talep etmesi, hatta bu oranı %2'den daha yukarı taşıma yönündeki baskıları, Avrupa'da yeni bir savunma anlayışını tetiklemiştir.

Bu baskının da etkisiyle NATO ülkeleri savunma bütçelerini hızla artırmaya başlamıştır. 2025 yılı itibarıyla Avrupa'nın toplam savunma harcamalarının 380 milyar avro-

ya ulaşması beklenmektedir. Ancak bu artış, Avrupa devletleri açısından sosyal refah harcamaları ile güvenlik politikaları arasında ciddi bir denge sorununu da beraberinde getirmektedir.

Küresel Silahlanmanın Nicel Boyutu: Büyük Güçler ve Yükselen Harcamalar

Küresel silahlanma yarışında başı çeken aktörler incelendiğinde, askeri gücün uluslararası sistemde yeniden belirleyici hale geldiği açıkça görülmektedir.

- ABD: 997 milyar dolar ile dünya savunma harcamalarının üçte birinden fazlasını tek başına gerçekleştirmektedir.
- Çin: 314 milyar dolar ile ikinci sırada yer almakta ve özellikle Asya-Pasifik'te güç projeksiyonunu artırmaktadır.
- Rusya: 149 milyar dolar harcama ile GSYH'sinin yaklaşık %7'sini savunmaya ayırarak savaş ekonomisine geçiş sinyalleri vermektedir.
- Ukrayna: 64,7 milyar dolar ile GSYH'sinin yaklaşık %34'ünü savunmaya

ayırarak modern tarihte nadir görülen bir mobilizasyon sergilemektedir.

Bu veriler, yalnızca bir silahlanma artışını değil, aynı zamanda ulusal ekonomilerin giderek daha fazla "güvenlik odaklı" hale geldiğini göstermektedir.

Avrupa ve Asya-Pasifik'te "Kendi Kendine Yeterlilik" Arayışı

ABD'nin küresel önceliklerinde yaşanan kaymalar, müttefik ülkeleri daha bağımsız savunma politikalarına yöneltmiştir. Avrupa'da bu durum özellikle Ukrayna savaşı sonrasında hız kazanmıştır.

- Almanya: Savunma harcamalarını %28 artırarak 88,5 milyar dolara çıkarmış ve uzun vadeli yüz milyarlarca avroluk yatırım planları açıklamıştır.
- Polonya: %31 artışla 38 milyar dolar seviyesine ulaşarak NATO içinde en hızlı silahlanan ülkelerden biri olmuştur.
- İsveç: %34 artışla 12 milyar dolar seviyesine ulaşmış ve NATO üyeliği sonrası askeri kapasitesini hızla genişletmiştir.

Benzer bir eğilim Asya-Pasifik'te de görülmektedir. 2. Dünya Savaşı sonrasında yeni anayasasının 9. maddesinde açıkça "uluslararası anlaşmazlıkların çözümünde savaş, güç kullanma tehdidini veya kullanımını sonsuza dek reddeden" ve bu çerçevede Öz Savunma Kuvvetleri (SDF) dışında bir askeri güce sahip olmayacağını deklare eden Japonya, son yıllarda bölgede Çin ve Kuzey Kore'nin askeri yatırımları karşısında 2025 itibarıyla savunma bütçesini %21 artırarak 55,3 milyar dolara çıkarmış ve savaş sonrası dönemin en büyük askeri dönüşümünü başlatmıştır.

Bu gelişmeler, İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan "sınırlı askeri güç" paradigmasının artık geçerliliğini yitirmeye başladığını göstermektedir.

Ortadoğu'da Kırılgan Denge ve Güvenlik İkilemi

Orta doğu'da ise güç dengeleri daha karmaşık bir hal almaktadır. ABD ve İsrail'in İran'a yönelik askeri hamleleri, bölgedeki güvenlik ikilemini derinleştirmiştir.

2025 Haziran'ında İsrail'in İran'a yönelik 12 gün süren saldırıları, Körfez ülkeleri açısından stratejik bir kırılma yaratmıştır. Bu ülkeler, bir yandan ABD'nin güvenlik şemsiyesine bağımlı kalırken diğer yandan bu şemsiyenin sürdürülebilirliği konusunda ciddi şüpheler duymaya başlamışlardır.

Nükleer Silahlanma Tartışmalarının Yeniden Yükselişi

Bu belirsizlik ortamı, nükleer caydırıcılığın yeniden önem kazanmasına yol açmıştır. 2025 yılının yaz aylarında yapılan bazı kamuoyu araştırmaları, Türkiye, Güney Kore ve Polonya gibi bazı ülkelerde

nükleer silah edinimine yönelik desteğin arttığını göstermektedir.

Bu eğilim, mevcut nükleer silahsızlanma rejimlerinin geleceği açısından önemli bir kırılma potansiyeli taşımaktadır.

Türkiye'nin Konumu: Yükselen Bir Savunma Sanayi Aktörü

Türkiye, 21. yüzyılın başlarından itibaren savunma sanayiine yaptığı yatırımlar sayesinde küresel güvenlik mimarisindeki dönüşümün dışında kalmamış aksine bu sürecin önemli aktörlerinden bir tanesi haline gelmiştir. Yerli üretim kapasitesinin artırılması, kritik teknolojilerde dışa bağımlılığın azaltılması ve

de savunma sanayinin stratejik bir sektör olarak konumlandırılması, Türkiye'nin askeri kabiliyetlerini güçlendirirken aynı zamanda jeopolitik hareket alanını da genişletmiştir.

Bu dönüşüm, özellikle son yıllarda tamamlanan ve devam eden projelerle somut bir nitelik de kazanmıştır. Örneğin, Bayraktar TB2 ve Bayraktar Akıncı gibi insansız hava araçları bir yandan operasyonel

sahada etkinliklerini kanıtlamış bir yandan da önemli bir ihracat kalemi haline gelmiştir. Bunun yanı sıra, TUSAŞ Anka ve KAAK gibi projeler, Türkiye'nin havacılık alanındaki teknolojik derinliğini göstermektedir.

Deniz ve kara platformlarında da benzer bir ilerleme durumu söz konusudur. TCG Anadolu'nun Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. kuruluş yılı olan 2023 yılında hizmete alınması, Türkiye'nin güç projeksiyon kabiliyetini artırırken; Altay tankı ve Kirpi gibi kara platformları, modern harp sahasının ihtiyaçlarına cevap veren yerli

Yerli üretim kapasitesinin artırılması, kritik teknolojilerde dışa bağımlılığın azaltılması ve de savunma sanayinin stratejik bir sektör olarak konumlandırılması, Türkiye'nin askeri kabiliyetlerini güçlendirirken aynı zamanda jeopolitik hareket alanını da genişletmiştir.

çözümler sunmaktadır. Hava savunma alanındaki HİSAR ve SİPER projeleri, katmanlı bir savunma mimarisi oluşturma yönünde önemli adımlar olarak öne çıkmaktadır. Bu çerçevede savunma sanayi, sadece güvenlik ihtiyaçlarını karşılayan bir alan olmanın ötesine geçmiş, dış politika ve ekonomik kapasiteyi destekleyen çok boyutlu bir güç unsuru haline de gelmiştir. Geliştirilen bu platformlar ve bu alanda hızlı bir biçimde artan ihracat kapasitesi, Türkiye'nin sadece bölgesel değil, aynı zamanda küresel ölçekte de dikkate alınması gereken bir savunma sanayi aktörü olduğunu göstermektedir.

Sonuç: Güvenlik Ekonomisi ve Yeni Dünya Düzeni

Günümüzde uluslararası sistem, artan savunma harcamaları ve hızlanan silahlanma yarışı ile yeniden şekillenmektedir. 2,7 trilyon doları aşan küresel askeri harcamalar, devletlerin artık ekonomik büyüme kadar güvenliği de önceliklendirdiğini göstermektedir. Uluslararası sistemde meydana gelen gerilimler, güvenlik endişelerinin artmasını ve bu da her devletin kendi ikbalini düşünerek buna göre adımlar atmasını netice vermektedir.

Güvenlik kaygılarında meydana gelen artış, askeri harcamaların yanında siyasal rejimlerin işleyişini de dönüştürmektedir. Devletlerin varoluşsal tehdit algısının

güçlendiği böylesi dönemlerde “bireysel özgürlükler, insan hakları ve hukukun üstünlüğü” gibi demokratik normlar ikinci plana itilebilmektedir. Buna karşılık “güvenlik” söylemi bu alanlarda yapılan sınırlamaları meşrulaştıran bir araç haline gelebilmektedir.

Bu süreçte yürütme organları güç kazanırken, karar alma mekanizmaları merkezileşmekte ve demokratik sistemlerin en temel mekanizmaları olan “denge-denetleme sistemleri” zayıflayabilmektedir. Sonuç olarak, demokratik rejimler biçimsel olarak varlığını sürdürse bile içerik açısından daha güvenlik odaklı ve kontrollü yapılara evrilebilmektedir.

Toplumsal ve uluslararası düzeyde ise bu dönüşüm, milliyetçi söylemlerin güç kazanması ve küreselleşmenin geri çekilmesiyle kendini göstermektedir. Artan tehdit algısı, “biz” ve “öteki” ayrımını keskinleştirerek daha dışlayıcı politikaları teşvik etmektedir. Bunun sonucunda devletler stratejik sektörlerde dışa bağımlılığı azaltma, tedarik zincirlerini millileştirme ve sınır kontrollerini sıkılaştırma yönünde adımlar atmaktadır. Sonuçta sınırlar sadece coğrafi açıdan değil, ekonomik ve siyasal anlamda da daha belirgin hale gelmekte ve daha kapalı, daha merkezizetçi ve daha milliyetçi bir küresel düzenin temelleri atılmaktadır.